

Handläggare
Eva Berglund
0500-49 82 79
eva.berglund@skovde.se

Inriktning för tillsynen av förorenade områden

Bakgrund

Miljösamverkan har ett uppdrag att ta fram en strategi för tillsyn av förorenade områden på kort och lång sikt. En nämndriktlinje ska tas fram. Åtgärder för Miljösamverkans arbete med rödfyr ska ingå i riktlinjen.

Med förorenat område avser vi mark, grundvatten, ytvatten, sediment eller byggnader där halten av något ämne är så hög att den kan orsaka en risk för människors hälsa eller miljön.

Mål för arbetet med förorenade områden

Nationella miljömål

I det nationella miljömålet Giftfri miljö finns en målsättning att förorenade områden ska vara åtgärdade i så stor utsträckning att de inte utgör något hot mot människors hälsa eller miljön. Miljömålet är i dagsläget inte tidsatt, tidigare var målet satt till år 2020.

De regionala miljömålen

Enligt de regionala miljömålen för förorenade områden ska alla områden med mycket stor risk (riskklass 1) eller stor risk (riskklass 2) för människors hälsa eller miljön åtgärdas enligt följande tidsplan:

1. År 2020 har användningen ökat av annan teknik än schaktning följt av deponering, utan föregående behandling av massorna.
2. År 2025 är minst 25 procent av områdena med mycket stor risk för människors hälsa eller miljön åtgärdade (riskklass 1).
3. År 2025 är minst 15 procent av områdena med stor risk för människors hälsa eller miljön åtgärdade (riskklass 2).
4. År 2050 har alla områden med mycket stor risk eller stor risk för människors hälsa eller miljön blivit åtgärdade (riskklass 1 och 2).

Vem gör vad?

Länsstyrelsen ansvarar bland annat för:

- regional samordning, planering och prioritering, samt för att upprätta ett regionalt program för efterbehandling i länet
- att vara tillsynsmyndighet samt för att se till att undersökningar och åtgärder påbörjas för de områden där länsstyrelsen har eller har haft tillsynen
- att fördela bidrag från Naturvårdsverket inom länet
- tillsynsvägledning till kommunerna.

Kommunerna ansvarar för:

- efterbehandlingsarbetet på lokal nivå
- att behandlingsarbetet beaktas vid beslut om markanvändning och fysik planering
- att vara tillsynsmyndighet samt se till att undersökningar och åtgärder påbörjas på anläggningar som inte varit tillståndspliktiga, eller där kommunen tagit över tillsynen enligt miljöbalken. Miljönämnden östra Skaraborg har tillsynsansvar.
- inventering av förorenade områden enligt MIFO vid pågående verksamheter där kommunen har tillsynen. Miljönämnden har tillsynsansvar.
- inventering av förorenade områden enligt MIFO på de objekt som enbart har genomgått identifiering
- huvudmannaskap för efterbehandlingsprojekt finansierade av statliga bidrag.

Nuläge

Antal potentiellt förorenade områden inom kommunerna

I Miljösamverkan östra Skaraborgs fem medlemskommuner finns det ca 950 potentiellt förorenade objekt. Ungefär 300 av dessa har genomgått en inventering av föroreningsläget och benämns därför som "riskklassade" (RK). Övriga är enbart "branschklassade" (BK) vilket innebär att vi vet var de finns och vilken bransch som objekten tillhör. Fördelningen av risk- och branschklassade objekt inom kommunerna framgår av Tabell 1 nedan.

Tabell 1. Antalet bransch- och riskklassade objekt inom medlemskommunerna.

Branschklassade	B1	B2	B3	B4	Totalt
Falköping	1	77	78	34	190
Skövde	4	130	107	35	276
Tibro	0	32	24	54	110
Hjo	0	22	15	10	47
Karlsborg	0	10	22	12	44
Summa	5	271	246	145	667

Riskklassade	R1	R2	R3	R4	Totalt
Falköping	0	26	58	23	107
Skövde	3	18	37	17	75
Tibro	1	7	16	7	31
Hjo	3	8	10	5	26
Karlsborg	4	16	19	9	48
Summa	11	75	140	61	287

Vad gör miljönämnden i dag?

Det arbete som i dag utförs på kontoret styrs i förhållandevis hög utsträckning av ärenden som uppkommer i samband med exploatering av markområden. Kontoret tar i dag i begränsad utsträckning initiativ till krav på undersökning och efterbehandling av vissa förorenade områden. Några exempel på sådana ärenden är Böja såg och deponierna efter Hjo mekaniska verkstad. I normalfallet krävs det en omfattande tillsynsinsats som är utsträckt över flera år i den senare typen av ärenden.

Tillsynsvägledning från länsstyrelsen

Den 1 mars 2017 hölls ett möte där länsstyrelsen lämnade vägledning till Miljösamverkan i arbetet med förorenade områden.

Inriktning för tillsynen

För att åstadkomma största möjliga miljönytta ska tillsynen prioriteras med följande inriktning:

1. Fokusera tillsynen av pågående verksamheter, även aktuella IED-anläggningar, på förorenade markområden.
2. Handlägga exploateringsärenden där förorenade markområden för industriella verksamheter ska tas i anspråk för bostadsbebyggelse.
3. Se till att de allvarligast förorenade markområdena (riskklass 1 och 2 samt vissa branscher) åtgärdas. De särskilda branscherna kan vara t.ex. sågverk och branscher som använt klorerade lösningsmedel (verkstäder och kemtvättar).

För att nå framgång måste medlemskommunerna engageras i egenskap av t.ex. fastighetsägare, verksamhetsutövare och huvudman för statligt finansierade undersökningar och åtgärder.

Finansiering

Bestämmelser om efterbehandling och ansvar för att bekosta undersökning och efterbehandling av förorenade områden regleras i miljöbalken. Huvudprincipen är att den som har förorenat ska betala. I vissa fall kan även fastighetsägare bli ansvariga.

För de objekt där det inte finns någon ansvarig verkshetsutövare och där ingen nuvarande fastighetsägare kan antas vara ansvarig, kan stadsbidrag sökas för åtgärder. Det är viktigt att ansvarsutredningar för sådana objekt prioriteras för att öka chansen att få del av statsbidrag.

Den sammantagna bedömningen är att arbetet med tillsyn av förorenade områden kan endast inledningsvis till en liten del finansieras med avgifter.

I miljönämndens förslag till behovsutredning samt budget och strategisk plan för 2018–2020 finns ett årsarbete avsatt (utöver nuvarande resurs på 0,6 årsarbeten) för att särskilt arbeta med förorenade områden.

MILJÖSAMVERKAN ÖSTRA SKARABORG

Eva Berglund
Biträdande förbundschef

Handlingsplan för miljönämndens arbete med förorenade områden

Inledning

Miljönämnden östra Skaraborg tog den 19 april 2017 beslut om att miljökontoret skulle ta fram en handlingsplan för miljönämndens arbete med förorenade områden (MN § 21). Planen skulle även beskriva hur Miljösamverkan kommer att föra samtal med medlemskommunerna om deras ansvar.

Syfte

Syftet med handlingsplanen är att åtgärdstakten ska öka så att vi kan uppnå miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö med preciseringen att "Förorenade områden är åtgärdade i så stor utsträckning att de inte utgör något hot mot människors hälsa eller miljö".

Bakgrund

Till det nationella miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö finns det regionala tilläggs mål som säger att alla områden med mycket stor risk, riskklass 1, eller stor risk, riskklass 2, för människors hälsa eller miljön ska åtgärdas.

- År 2020 har användningen ökat av annan teknik än schaktning följt av deponering, utan föregående behandling av massor.
- År 2025 är minst 25 procent av områdena med mycket stor risk för människors hälsa eller miljön åtgärdade.
- År 2025 är minst 15 procent av områdena med stor risk för människors hälsa eller miljön åtgärdade
- År 2050 har alla områden med mycket stor risk eller stor risk för människors hälsa eller miljön blivit åtgärdade.

Miljönämndens inriktning

Miljönämndens inriktning på tillsynen av förorenade områden består av tre delar.

Del 1. Fokusera tillsynen av pågående verksamheter, även aktuella IED-anläggningar, på förorenade markområden.

Del 2. Handlägga exploateringsärenden där förorenade markområden för industriella verksamheter ska tas i anspråk för bostadsbebyggelse

Del 3. Se till att de allvarligast förorenade markområdena (riskklass 1 och 2 samt vissa branscher) åtgärdas. De särskilda branscherna kan vara t.ex. sågverk och branscher som använt klorerade lösningsmedel (verkstäder och kemtvättar).

Handlingsplan för arbetet med förorenade områden**2017**

Urval av objekt där tillsyn ska utföras 2018
Interna utbildningar inför arbetet med förorenade områden
Ta fram en kommunikationsplan inför dialog med medlemskommunerna om nyttan av att arbeta förebyggande och systematiskt med förorenade områden
Boka tider för möten med medlemskommunerna inför våren 2018

2018

Påbörja arbetet med att genomföra systematisk tillsyn på föroreningar vid pågående verksamheter inom prioriterade branscher
Genomföra kommunikationsplanen med medlemskommunerna
Påbörja ansvarsutredning och ta kontakt med eventuellt ansvariga för samtliga sågverk med dopping och impregnering
Påbörja ansvarsutredning och ta kontakt med eventuellt ansvariga för samtliga kemtvättar med riskklass 1 och 2
Under sammantaget 4 veckor ska arbetet med att inventera och riskklassa branschklassade objekt genomföras. Testa arbetssätt för att se hur många objekt vi hinner med inom tiden
Löpande följdarbete med att skriva yttranden, granska provtagningsplaner, diskutera ansvarsfördelningar och åtgärdsbehov
Följa upp och se över det arbete som utförts och som är pågående, senast 31 maj inför kommande års verksamhetsplanering

2019

Fortsätta arbetet med att fokusera tillsynen på föroreningar vid pågående verksamheter inom prioriterade branscher
Påbörja ansvarsutredning och ta kontakt med minst 5 eventuellt ansvariga industrier med tri och galvanisk ytbehandling
Under sammantaget 4 veckor: inventera och riskklassa branschklassade objekt enligt det arbetssätt som tas fram under 2018
Löpande följdarbete med att skriva yttranden, granska provtagningsplaner, diskutera ansvarsfördelningar och åtgärdsbehov
Följa upp och se över det arbete som utförts och som är pågående, senast 31 maj inför kommande års verksamhetsplanering

2020

Fortsätta arbetet med att fokusera tillsynen på föroreningar vid pågående verksamheter inom prioriterade branscher
Fortsätta arbetet med att inventera och riskklassa branschklassade objekt
Utreda ansvaret för resterande verksamheter med tri och galvanisk ytbehandling i riskklass 1 och 2 och ta kontakter med eventuellt ansvariga
Löpande följdarbete med att skriva yttrande, granska provtagningsplaner, diskutera ansvarsfördelningar och åtgärdsbehov
Följa upp och se över det arbete som utförts och som är pågående, senast 31 maj inför kommande års verksamhetsplanering

MILJÖSAMVERKAN
ÖSTRA SKARABORG

Handläggare
Manne Johansson

Datum
2018-06-04

Diarienummer
2018-3043
ID-nummer
698

Uppföljning av handlingsplan för förorenade områden

Sammanfattning

Arbetet under 2017 och hittills under 2018 har löpt på i den omfattning som var avsett. Ett antal tidigare kemtvättar är nu föremål för undersökningar. MÖS för en dialog med kommunerna om nyttan med att arbeta förebyggande inom verksamhetsområdet. Vi har ett antal objekt där vi har ställt krav på att tidigare verksamhet utreder föroreningsförekomsten. För ett antal pågående verksamheter håller vi på att genomföra riskklassning enligt MIFO-metodiken. Uppföljningen av handlingsplanen har visat att det inte finns någon anledning till att ompröva 2019 års arbetsinsatser.

Uppdraget

Vi har fått i uppdrag att följa upp miljönämndens beslut 2017-09-13, dnr 2017-2645, om att införa en handlingsplan för arbetet med förorenade områden.

Syfte

Syftet med uppföljningen är att utvärdera ifall handlingsplanens inriktning för arbetet under 2017 och 2018 har kunnat utföras så som det var tänkt och om det finns orsaker till att inriktningen för 2019 års arbetsinsats bör förändras.

Handlingsplanens delar

Följande delar ingår i 2017 års arbetsinsats

- 1.1 Välja ut de objekt där planerad tillsyn ska utföras
- 1.2 Delta i interna utbildningar inför arbetet med förorenade områden
- 1.3 Ta fram en kommunikationsplan inför dialog med medlemskommunerna om nyttan av att arbeta förebyggande och systematiskt med förorenade områden
- 1.4 Boka tider för möten med medlemskommunerna inför våren 2018

Följande delar ingår i 2018 års arbetsinsats

- 2.1 Påbörja arbetet med att genomföra systematisk tillsyn på föroreningar vid pågående verksamheter inom prioriterade branscher
- 2.2 Genomföra en kommunikationsplan med medlemskommunerna

- 2.3 Påbörja ansvarsutredningar och ta kontakt med eventuellt ansvariga för samtliga sågverk med dopping och impregnering
- 2.4 Påbörja ansvarsutredning och ta kontakt med eventuellt ansvariga för samtliga kemtvättar med riskklass 1 och 2
- 2.5 Under sammantaget 4 veckor ska arbetet med att inventera och riskklassa branschklassade objekt genomföras. Testa arbetssätt för att se hur många objekt vi hinner med inom tiden
- 2.6 Löpande följdarbete med att skriva yttranden, granska provtagningsplaner, diskutera ansvarsfördelningar och åtgärdsbehov
- 2.7 Följa upp och se över det arbete som utförts och som är pågående senast 31 maj, inför kommande års verksamhetsplanering.

Redovisning av utförda arbetsinsatser

1.1 Val av objekt för planerad tillsyn

Ett antal objekt valdes ut där planerade tillsynsinsatser skulle genomföras under 2018

1.2 Intern utbildning

Miljöskyddshandläggarna deltog på en utbildningsdag om riskklassning som genomfördes i Miljösamverkan västra Götalands regi.

1.3-1.4 Kommunikationsplan och tidsbokning

En kommunikationsplan togs fram och tid bokades med kommunerna.

2.1 Tillsyn vid pågående verksamheter

Detta arbete har koncentrerats till att riskklassa pågående verksamheter som tidigare enbart har varit branschklassade. Arbetet har genomförts som en sprint. De ca 15 verksamheter som ingick projektet har tidigare varit branschklassade med branschklass 1, 2 eller 3 enligt MIFO-metodiken¹. Vårt uppdrag har varit att instruera verksamhetsutövarna att fylla i de s.k. MIFO-blanketterna så att vi senare kan riskklassa deras verksamhet.

Vi har inför sprinten skickat ut blanketten samt information om hur den ska fyllas i. På plats har vi sedan tillsammans med verksamheterna gått igenom blanketten och förklarat hur och varför de ska fylla i den så detaljerat som möjligt. Verksamheterna har fått en deadline till den 31 maj då de ska skicka in ifylld MIFO-blankett.

2.2 Kommunikationsplanen

Vi har genomfört möten med enheter för plan-, bygg- och entreprenadverksamhet i Hjo, Karlsborg, Tibro samt Falköpings kommuner. För plan och bygg verkar det, av naturliga skäl vara en stor skillnad i hur man arbetar med förorenade områden i planärenden. Skövde och Falköping har gjort egna erfarenheter och har börjat ta tag i frågan i planskedet. De mindre kommunerna har inte drabbats på riktigt samma sätt men även där har frågan börjat uppmärksammas i planarbetet. Skövde och Falköping verkar ha tagit fram rutiner för hur man kan jobba med frågan. Plangranskning och ev. församrådsärenden kan bli aktuella i de större

¹ Metodik för inventering av förorenade områden

kommunerna. De mindre kommunerna kan behöva mer stöttning även i inledningsskedet av planarbetet.

För byggsidan finns det en juridisk knorr som gör att frågan om förorenade områden i byggskedet kan bli tilltrasslad. Enligt samhällsbyggnadsdelarna av kommunerna så betraktas en detaljplan som vunnit laga kraft, som att alla förhållanden som påverkar planen är färdigutredda. Det gäller även om man inte utrett frågan i underlaget. Det gör det svårt att ställa ”nya” krav i bygglovskedet. Även om man har funnit en förorening på en tomt så menar byggsidan att det är svårt att ställa krav på åtgärder enligt PBL i byggskedet.

Kommunerna presenterades även för länsstyrelsens karta över potentiellt förorenade områden. I den mån de inte kände till verktyget så verkade de ta till sig vår rekommendation att börja titta på den kartan.

2.3 Tillsyn av sågverk med doppning eller impregnering

Följande sågverk håller på att utredas. Till dessa kommer några ytterligare objekt där vi i dagsläget inte vet om impregnering har förekommit

Namn	Kommun	Status
Suntetorps Impregnering AB	Skövde	Föreläggande med vite
F.d. Sågverk, Almnäs Bruk	Hjo	Utredning pågår
Törlings Trävaru	Hjo	Föreläggande Länsstyrelsen är tillsynsmyndighet
Sätra Bruk AB	Karlsborg	Utredning pågår
Fagersanna	Tibro	Sanerad
Böja såg	Skövde	Provtagning i vår. Bidragsansökan i höst

2.4 Tillsyn av kemtvättar

På nedanstående kemtvättar håller vi på att utreda vem som kan betraktas som ansvarig för ev. föroreningsspridning. I vissa fall pågår utredning av undersökningsbehovet. Det kan finnas ytterligare tvättar som vi i dagsläget inte känner till. Länsstyrelsen har emellertid i sin MIFO-inventering varit noggranna i sina undersökningar för att i detalj finna alla presumtiva objekt.

Namn	Kommun	Fastighetsbet.	Status
Karlsborgs Kemiska Tvätt AB	Karlsborg	Eken 1	Bidragsärende
Tvättcentra i Fpk AB	Falköping	Glasmästaren 7	Föremål för undersökning
EL-Tvätten AB	Falköping	Vidar 2	Utredning pågår
Falköpings kemiska kostympress	Falköping	Källarmästaren 4	Utredning pågår
Floby kembar	Falköping	Vävaren 3	Utredning pågår
Varaortens kemiska tvätt	Falköping	Cypressen 1	Utredning ej startad
Charon AB, Kembaren Brage AB	Skövde	Brage 4	Föremål för undersökning
Commerce Kemiska Tvätt AB	Skövde	Loke 4	Utredning pågår

Namn	Kommun	Fastighetsbet.	Status
Skövde Kemiska Tvättservice	Skövde	Släggan 14	Föremål för undersökning
Hjo kemtvätt	Hjo	Långan 1	Utredning pågår
Kembaren Brage AB	Skövde	Släggan 20	Föremål för undersökning
Falköpings Tvätt och Press	Falköping	Gästgivaren 8	Utredning pågår

2.5 Riskklassa branschklassade objekt

Blanketter för riskklassning har skickats ut till ett femtontal verksamheter. Dessa har fått en deadline då de ska skicka in de ifyllda MIFO-blanketterna, vilket är den 31 maj 2018. Efter det datumet kommer vi att utifrån informationen på blanketten att riskklassa verksamheterna. De verksamheter som får riskklass 1 eller 2 kommer därefter läggas på listan för de verksamheter där ansvaret för eventuella föroreningar ska utredas. Vid de verksamheter där det kan finnas ett ansvar kommer vi senare att ställa krav på fortsatta utredningar av föroreningssituationen.

Denna del är ännu inte genomförd.

2.6. Löpande arbete inom ämnesområde

Ett urval av underrättelser om påträffade föroreningar enligt 10 kap. miljöbalken

Objekt	Fastighetsbeteckning	Orsak
Benders grustäkt	Svebråta 1:25	Metaller i skjutvall
Förskola Dalenvägen	Skövde 4:303	Rödfyr
Oljeförorening	Sabeln 1	Petroleumförorening
Drivmedelsstation	Linjalen 1	Petroleumförorening
Drivmedelsstation	Smedjan 3	Petroleumförorening
Volvo Floby	Domkraften 1	Petroleumförorening
Bygge av studentbostäder	Skövde 5:250	Rödfyr
Nya VA-ledningar	Varola-Axtorp 1:30	Petroleumförorening

Ett urval av anmälningar av åtgärder enligt 28§ i förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd

Objekt	Fastighetsbeteckning	Orsak
Benders grustäkt	Svebråta 1;25	Metaller i skjutvall
Förskola Dalenvägen	Skövde 4:303	Rödfyr
Andersfors Handelsträdgård	Hallonet	Bekämpningsmedel
Västra stambanan		Föroreningar i ballast
Frostaliden	Frostaliden 5	Rödfyr, byggavfall
Preem Automatstation	Smedjan 3	Petroleumföroreningar.

Av MÖS initierade ärenden

Objekt	Fastighetsbeteckning	Förekomst av
Sannadeponin	Norr 3:59	Klorerade alifater
Parker Hannifin	Traversen 4	Klorerade alifater
Svevia vägstation	Väghyveln 1	Arsenik mm
Järnvägsstationen	Vanäs 8:8 m.fl.	Petroleumföroreningar mm

2.7. Uppföljning

Vi har haft ett antal möten där vi har diskuterat detta ärende. Vid mötet 2018-05-17 konstaterade vi att det inte fanns någon anledning att ompröva handlingsplanen inför verksamhetsåret 2019. Vi konstaterade samtidigt att det är viktigt att den planerade tillsynen förbereds noga så att arbetet kan utföras med god kvalitet.